

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Debata o roli USA ve světové politice po skončení studené
války**

Dominika Paulová

Plzeň 2021

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra politologie a mezinárodních vztahů
Studijní program Mezinárodní teritoriální studia
Studijní obor Mezinárodní vztahy - britská a americká studia

Bakalářská práce
Debata o roli USA ve světové politice po skončení studené války
Dominika Paulová

Vedoucí práce:

PhDr. Pavel Hlaváček, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2021 .....

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat panu doktoru Hlaváčkovi, za důležité rady ohledně mé bakalářské práce, a za jeho trpělivost.

Obsah

ÚVOD	1
1. KONEC STUDENÉ VÁLKY A VIZE BUDOUCNOSTI.....	5
2. USA PO ROZPADU SSSR	10
3. PRŮBĚH DEBATY O ROLI USA VE SVĚTOVÉ POLITICE	17
4. KONKRÉTNÍ VIZE BUDOUCNOSTI VYBRANÝCH AUTORŮ	22
ZÁVĚR.....	30
POUŽITÉ ZDROJE.....	32
RESUMÉ	38

Úvod

Koncem 80. let 20. století se do světa dostala zpráva, že téměř po 40 letech své existence, zanikl jeden z hlavních aktérů na poli světové politiky. Rozpad SSSR se nedal zvrátit. Lidé se obhlíželi zpět za roky, kdy byl Sovětský svaz na vrcholu, jako rovnocenný partner Spojených států amerických. Celých 40 let byl svět uspořádán bipolárně. Fungoval zde systém mezinárodních vztahů, kdy politiku a bezpečnost všech států utvářeli dva hegemoni. V tomto případě se jednalo o SSSR a USA. Vztahy mezi těmito dvěma mocnostmi byly pod bodem mrazu, a proto konfliktu do něhož byly zapojeny obě velmoci, říkáme studená válka. Po skončení druhé světové války se obrazně řečeno spustila železná opona a svět byl rozdělen na východ a západ. Východ představoval Sovětský svaz a státy pod přímou kontrolou komunistů, kdežto západ představovaly USA a státy vyznávající hodnoty spojené s demokracií.

Konfliktem východ – západ počínaje, se spustila spirála zbrojení a zastrašování. Obě velmoci investovaly nepřehledné množství peněz do zbrojního průmyslu a bezpečnosti. Každý chtěl mít svůj vlastní jaderný arzenál. Nestačilo mít dostatek jaderných zbraní, ale mít jich více než velmoc na druhé straně polokoule. S tím se začalo používat slovní spojení „vzájemně zaručené zničení“ neboli MAD. Jedná se o termín, který zaručoval zničení, jak USA tak SSSR v případě, že by rozpoutaly jadernou válku. Právě proto ani jedna velmoc nebyla schopna zatáhnout za pomyslnou páku, a tím rozpoutat jadernou válku, která by způsobila nevyčísitelné škody a nepřehledné množství ztrát na životech celé populace.

V průběhu celého konfliktu se američtí prezidenti a komunističtí vůdci nedokázali téměř na ničem dohodnout. To se začalo měnit koncem 80. let, kdy komunisté tušili, že Sovětský svaz upadá a určitým změnám se nevyhne. I přes veškeré snahy se Sovětský svaz na sklonku nového desetiletí rozpadl. Svět, jak ho lidé do této doby znali, zanikl a nebylo jasné, co bude následovat. Každý si

kladl otázku ohledně dalšího fungování mezinárodního systému, když bipolární uspořádání světa přestalo fungovat. Bude Sovětský svaz nahrazen jinou velmocí? Chopí se Spojené státy americké této role samy? Nějak takto mohly znít otázky, když se Sovětský svaz rozpadl. Každý si představoval fungování mezinárodního systému jinak. Tato bakalářské práce se proto bude zaměřovat na americké představitele ideových proudů a jejich debatu o světové politice po skončení studené války.

Cílem této práce bude zjistit, jakými ideovými proudy v debatě o budoucnosti americké zahraniční politiky po skončení studené války byla zahraniční politika USA ovlivněna. Debatu zasadím do období od roku 1989 (s výjimkou prvního autora, Paula Kennedyho) až do roku 2001. Bude se tedy jednat o období dvou amerických prezidentů, a to George Bushe staršího a Billa Clintona. Zároveň pro účely své bakalářské práce jsem si vybrala dvě teorie mezinárodních vztahů. Realismus a liberální internacionalismus. Tedy teorie, které ovlivňovaly politiku USA už od začátku 20. století. K těmto dvěma teoriím jsem ještě přidala neokonzervatismus, který se řadí k ideologiím a již od svého vzniku, se v americké politice uchytil poměrně rychle. Právě z těchto teorií mezinárodních vztahů a politické ideologie neokonzervatismu jsem vybrala představitele, kteří se snažili nastínit, jak bude mezinárodní systém a potažmo Spojené státy americké po skončení studené války vypadat.

V první kapitole krátce popíšu konec studené války a pro účely bakalářské práce i zmíněné teorie mezinárodních vztahů a ideologii neokonzervatismu. Druhá kapitola se bude věnovat Spojeným státům americkým po skončení studené války a jejich novému poslání. V této kapitole se zaměřím na formulaci nového světového systému z pohledu administrativ prezidenta George Bushe staršího a prezidenta Billa Clintona. Současně zmíním jejich postoje a strategie ohledně budoucnosti USA a jejich vliv na mezinárodní scéně. V souvislosti s tím popíši hlavní témata, kterými se američtí státníci po rozpadu SSSR zabývali. Po

skončení bipolarity byly Spojené státy americké postaveny před zásadní otázkou. Co má být novým posláním Spojených států amerických, když se Sovětský svaz rozpadl, a jak mají USA zacházet se svou mocí? Jak jsem již zmínila, ohledně budoucnosti USA vyvstalo v politice několik bodů, které by Spojené státy americké, jakožto vítěz konfliktu východ – západ, měly zahrnout do své zahraniční politiky.

Ve třetí kapitole se zaměřím na samotnou debatu o roli Spojených států amerických ve světové politice po skončení studené války z pohledu představitelů patřících k ideovým proudům, které jsem popsala v první kapitole. Zaměřím se tedy na autory patřící k realismu, liberalismu a neokonzervatismu a jejich prognózy ohledně budoucnosti USA. Zároveň se zaměřím i na obecné pohledy realismu, liberalismu a neokonzervatismu, k nimž tito autoři patřili. Prvním autorem, kterého zmíním bude Paul Kennedy, který v roce 1987, tedy dva roky před koncem studené války, napsal knihu *Vzestup a pád velmocí*. Ve své knize Kennedy popisuje, jak bude vypadat svět, ve kterém už nepanuje bipolarita. Kennedy se svou knihou vyvolal velkou debatu mezi ostatními intelektuály. Proto jsem další autory vybrala v návaznosti na Kennedyho. Půjde především o autory, kteří buďto s Kennedym souhlasili, nebo se naopak od jeho postojů distancovali a propagovali své vlastní představy. Budou to Francis Fukuyama, který do roku 2006 patřil k politické ideologii neokonzervatismu; Joseph Nye, patřící k liberalismu; Samuel Huntington, rovněž jako Fukuyama patřící k neokonzervatismu; Robert Kaplan a John Mearsheimer, oba realisté stejně jako Kennedy.

Čtvrtá kapitola se bude již podrobněji zabírat autory zmíněnými ve třetí kapitole. Jak jsem řekla, bude se jednat o autory, jejichž díla přispěla k pokračování debaty, kterou Kennedy započal. Zaměřím se na jejich interpretaci konce studené války a jejich předpovědi ohledně budoucnosti mezinárodního systému a politiky USA. Pátá kapitola, neboli závěr, se bude zabývat cílem celé

bakalářské práce, tedy promítnutím debaty do americké zahraniční politiky. Jaký myšlenkový proud dával doporučení zahraniční politice USA a určoval politické dění ve světě po úpadku SSSR a skončení bipolarity?

1. Konec studené války a vize budoucnosti

Přes dvě století Spojené státy americké zažívaly debatu ohledně své zahraniční politiky. Obecně můžeme říci, že se jednalo o soupeření mezi realisty a idealisty. Jejich cíle vždy zůstávaly stejné, avšak v průběhu let můžeme vypožorovat, že se měnil způsob, jakým těchto cílů chtěli dosáhnout. Jejich spory byly nekonečné. Nicméně, tak tomu bylo v minulosti, a bude tomu tak i v budoucnosti. Ani jedna z těchto teorií mezinárodních vztahů nikdy nepřizná, že ta druhá teorie má navrch (Graebner 2002: 327). Jak tedy autoři patřící k jedné či druhé teorii viděli budoucnost americké zahraniční politiky na konci 80. let? Studená válka skončila a Spojené státy americké vyhrály. S rozpadem Sovětského svazu přestaly fungovat veškeré vztahy, které do té doby mezi USA a SSSR panovaly. Během několika dní přestalo fungovat bipolární uspořádání světa a vyvstala otázka, co bude následovat. Čím bude tento starý systém nahrazen? S upuštěním od bipolárního uspořádání světa bylo na programu dne, vytvořit nový systém mezinárodních vztahů a bezpečnosti. S návrhy přišlo mnoho filosofů, politiků a autorů, jejichž nápady se lišily dle toho, k jakému ideovému proudu patřili (Eichler, Šedivý 1995: 16 – 22). Realisté se začali více zaměřovat na mezinárodní spolupráci či domácí politiku. Na druhou stranu liberálové zaměřili svoji pozornost na modernizaci demokracie a globalizaci. Ať už autoři patřili k jednomu nebo druhému proudu, každá jejich teorie se lišila dle toho, co stavěli do popředí svých zájmů.

Ještě během studené války byl dominantním proudem realismus. Realisté vykreslují mezinárodní vztahy jako boj o moc, kdy jsou hlavními hráči státy. Zároveň mezi realisty převládá pesimismus, který souvisí s odstraněním konfliktů a válek. Právě proto byl realismus v době studené války na výsluní. Realisté dokázali vysvětlit, proč vznikla a dále pokračovala rivalita mezi Sovětským svazem a Spojenými státy americkými (Walt 1998: 31). Hlavním představitelem realismu byl Hans Morgenthau. Tvrdil, že člověk je ve svém nitru

špatný a touha člověka po moci je natolik silná, že se nebojí využít všech dostupných prostředků, aby té moci dosáhl. Jinak řečeno, touha po moci a dominanci nad ostatními vede člověka k rozpoutání válek (Waisová 2005: 73). Morgenthau si zároveň myslel, že rivalita mezi USA a SSSR je velmi nebezpečná, a raději než bipolaritu upřednostňoval vyváženost síly (multipolaritu). Realismus ovšem není jediný směr, který se v této době ujal. Teorie se v průběhu let vyvíjely, a tak se do popředí dostal neorealismus, jehož hlavním představitelem byl Kenneth Waltz. Waltz se na rozdíl od Morgenthaua zaměřoval na mezinárodní systém, ve kterém se každý stát snaží přežít a udržet nad vodou, jak nejlépe umí. To vedlo slabší státy k balancování síly proti mocnějším soupeřům. Podle Waltze byla bipolarita stabilnější než multipolarita (Walt 1998: 31).

V době po studené válce zastávali realisté názor, že vnější politika země by se měla řídit národními zájmy a touhou po stabilitě mezinárodního systému. Chtěli, aby se Spojené státy americké angažovaly ve prospěch lidstva pouze tehdy, pokud bylo jejich vítězství předem dané. Důvod k takovým úvahám byl jasný. Ačkoliv podporovali americkou angažovanost, bezpečí vlastního státu bylo vždy na prvním místě. Právě proto byl realismus dominantním směrem v americké zahraniční politice od konce druhé světové války až po rozpad SSSR. I poté se realisté snažili politiku nadále ovlivňovat. A i když byl realismus na výsluní, liberální teorie nezaostávaly (Graebner 2002: 327). Stejně jako realismus, i liberalismus má svůj vlastní názor na fungování mezinárodního systému. Oproti realismu, liberálové zastávají názor, že hlavními aktéry nemusí být pouze státy, nýbrž se do hry mohou zapojit i nestátní aktéři. Spolupráce mezi státy a nestátními aktéry je preferována před soupeřením. Vyjednávání se upřednostňuje před válčením. Tak jako u realismu, i liberalismus má více směrů. Jedním z nich je liberální internacionalismus.

Liberální internacionalismus klade důraz především na možnost trvalého míru a prosperující tržní ekonomiku (Waisová 2005: 79). Tento směr se stal dominantním proudem americké zahraniční politiky 20. století. Je spojen se jménem 28. prezidenta USA Woodrow Wilsonem, ale vychází z myšlenek Immanuela Kanta a jeho knihy *K věčnému míru*. Podle Kanta si lidé, kteří žijí v republice nebo podobných demokratických státech vždy zvolí mír. Po vypuknutí první světové války a následně i po jejím skončení, se v americké zahraniční politice uchytil idealismus. Idealisté chápali válku jako nepřirozený stav, jako něco nenormálního. Přirozeným stavem byl podle nich stav mírový. Konfliktům se lze určitým způsobem vyhnout a dojít k trvalému míru, protože lidé jsou od základu dobří. Člověk dokáže racionálně uvažovat a řídit se univerzálními normami a zákony. V případě vzniku konfliktu dával Wilson vinu neschopnosti států vytvořit funkční společenství států (Wright 1952: passim).

Leč idealismus nebyl během druhé světové války hlavním proudem udávající směr americké politiky, představitelé tohoto proudu nadále zkoumali a rozvíjeli své teorie. V době po konci studené války však oproti realistům zastávali zcela opačné názory. Jejich návrhy na další fungování světa byly spíše idealistické. Chtěli, aby se USA angažovaly všude, kde je jich třeba. Aby jakožto světová velmoc, která by měla být pro ostatní státy příkladem, chránily demokratické hodnoty a lidská práva (Graebner 2002: 327). Z podobných hodnot, ze kterých vychází liberalismus, jakožto jedna z teorií mezinárodních vztahů, vychází i konzervatismus. Jedná se o politickou ideologii, založenou na tradičních a sociálních hodnotách. Upřednostňuje postupný vývoj před náhlou změnou. Tato ideologie lobuje za minimální zásahy vlády do ekonomiky a silnou národní obranu (Merriam-Webster 2021).

V 70. letech minulého století se z dlouhé tradice konzervatismu začal formovat neokonzervatismus, a to formou think thanků. Neokonzervatismus se původně skládal ze dvou typů lidí. Původních židovských marxistů, jež mluvili

doma hebrejsky a členů Demokratické strany, která byla z převážné většiny židovská. Jak bylo již zmíněno, neokonzervativci se formovali pomocí think thanků, ale dokonce prostoupili i do jiných politických sfér. Například do organizací, nadací nebo vzdělávacích institucí (High 2009: 475 – 491). Neokonzervatismus s konzervatismem sdílí společné hodnoty, avšak v některých věcech se odlišují. Neo varianta konzervatismu věří ve volný trh a zastává názor, že Spojené státy americké jakožto světová velmoc, která má značné vojenské prostředky, kterými může disponovat, by se měly angažovat, kdekoli to bude třeba. Neokonzervatismus si klade vysoké morální a ideologické nároky, a pro členy tohoto ideologického směru je důležité šířit tyto hodnoty dále, i za cenu užití vojenské síly (McGlinchey 2009).

Hned v 70. letech se neokonzervativci distancovali od tehdejší politiky deténte¹ a místo toho chtěli nastolit tvrdý přístup v jednání se Sovětským svazem. Podle nich měly USA na svých bedrech úkol chránit demokracii po celém světě. Na začátku 80. let se proto většina neokonzervativců připojila na stranu tehdejšího prezidenta Ronalda Reagana, který upustil od politiky deténte a vůči SSSR vystupoval razantněji. Pro neokonzervativce to byla příležitost, jak mohli zasahovat do tehdejší zahraniční politiky. S koncem 80. let a vstupem George Bushe do Oválné pracovny se vliv neokonzervativců snížil. Neshody mezi zástupci neokonzervatismu byly evidentní. Nadále se však snažili formovat zahraniční politiku USA. To můžeme vidět na doktríně, sepsané v roce 1992 pod názvem Defence Planning Guidance, ve které byla vyobrazena neokonzervativní post sovětská agenda (Bourgeois 2020). Ať už se jednalo o neokonzervatismus nebo realismus, každý měl odlišný názor na budoucnost světa po skončení studené války.

---

¹ Politika deténte neboli politika uvolňování se začala praktikovat v 70. letech 20. století, kdy s ní přišel Henry Kissinger.

Jak můžeme vidět, po skončení studené války se začaly v Americe objevovat teorie o následujícím chodu a uspořádání světa. Vznikalo mnoho článků v časopisech, odborných publikacích, a také knihy, které se snažily předpovědět, co bude následovat. Po skončení studené války z ní Spojené státy americké vyšly s jasnou převahou, ať už v rovině ekonomické či vojenské. Strategie Spojených států se zaměřovala na zachování jejich převahy v mezinárodním systému, vytvoření liberální ekonomiky, která by zlepšila situaci rozvinutých zemí a rozšířila by své instituce do zemí rozvojových. Zároveň se USA chtěly zaměřit na hrozby, které by se s rozpadem SSSR mohly objevit a narušit mezinárodní prostředí (Brands 1992: 135 – 136).

2. USA po rozpadu SSSR

Svět se po konci studené války posunul vpřed a nikdo nevěděl, jaké další nebezpečí hrozí. Nebylo tudíž snadné říci, jak by se měly Spojené státy americké takovým změnám přizpůsobit. Ačkoliv byly USA oproti jiným státům mocnější, potýkaly se na začátku 90. let s řadou problémů, stejně jako ostatní. Ať už to byly problémy spojené se zahraniční politikou nebo s politikou domácí, zvyšovaly nestabilitu na domácí scéně, a to především ve společnosti. Bylo třeba se adaptovat a najít si nový směr cesty, která by přinesla a udržela stabilitu americké politiky (Rosenau 1998: 104 – 107). Ještě během studené války bylo jasné, jaký úkol musí USA plnit. Tím úkolem bylo zabránění šíření komunismu a vlivu Sovětského svazu. Proto po skončení studené války nebylo jasné, jaká bude nová politika Spojených států amerických, i když jak jsem již zmínila, každý měl nějaký názor, jakým směrem by se zahraniční politika USA měla ubírat. Sovětský svaz už nebyl rovnocennou mocností USA na poli světové politiky, která udávala pravidla mezinárodního systému, tudíž nepředstavoval žádnou hrozbu. Jak se tedy změní zahraniční politika v tomto novém světě (Melanson 2002: 153)?

Co by měly Spojené státy americké, po bezmála čtyřiceti letech soupeření, se Sovětským svazem dělat? Měly by podporovat novou éru světové politiky, v níž hlavní prim hraje kolektivní bezpečnost, která opravdu funguje? Měly by USA využít všechny prostředky, které mají k dispozici (a to i ty vojenské), k šíření demokracie po celém světě? Měly by se chránit před stále přítomným potenciálem šíření jaderných zbraní? Nebo by se měly Spojené státy americké soustředit na domácí problémy spojené s politikou a americkou společností? Měly by ustoupit zpět ke své politice izolacionismu nebo dát průchod internacionalismu? Nejlepší způsob, jak na tyto otázky odpovědět, je rozhodnout, jaké zahraničně – politické cíle by měly USA v době po konci studené války zaujmout (Art 1991: 5).

Prezidentem USA byl po skončení studené války George Bush starší. 11. 9. 1990 měl prezident Bush proslov před společným zasedáním Kongresu, kde hovořil o napadení Kuvajtu Irákem. Podle něj agrese v Perském zálivu představovala jedinečnou příležitost, díky které by se svět mohl posunout do nové éry – éry kooperace. Jak zmínil ve svém projevu, navzdory událostem v Perském zálivu nebo spíše v jejich důsledku, mohl vzniknout nový světový pořádek (New World Order). Svět, kde všechny národy světa mohly žít v souladu. Proto bylo důležité, aby Spojené státy americké dodržovaly určité zásady, díky nimž by dopomohly k onomu harmonickému světu. „Amerika a svět musí hájit společné životní zájmy. Amerika a svět musí podporovat právní stát. Amerika a svět se musí postavit agresi. V neposlední řadě, ve snaze k dosažení těchto cílů se Amerika nesmí nechat zastrašit“ (Bush 1990). Prezident Bush starší pochopil, že konec studené války je milníkem na scéně mezinárodních vztahů. USA, jakožto vítěz, jsou v pozici, kdy mohou měnit mezinárodní uspořádání. I přesto, že prezident Bush prosazoval mnoho změn, jeho administrativa nepřišla s konkrétní doktrínou zahraniční politiky USA.

Na Bushe staršího poté navazoval i Bill Clinton, který se stal prezidentem v roce 1993. V důsledku své nezkušenosti v oblasti mezinárodních vztahů se rozhodl pokračovat v tendencích svého předchůdce. Ve svém prvním volebním období tedy navazoval na Bushe staršího a stejně jako Bush, ani Clinton nedokázal zformulovat konkrétní zahraniční politiku. Ke konci svého druhého volebního období ovšem přišel zvrát v důsledku války v Kosovu a prezident Clinton se nechal slyšet, ohledně své zahraniční politiky (Haass 1997: 112 – 113). Řekl, že USA by se neměly zajímat pouze o oblasti svého zájmu, ale i o oblasti, ve kterých dochází k ohrožení lidských práv. Věděl, že USA nemohou být zároveň na všech místech, kde probíhá nějaký konflikt. Chtěl však, aby se Spojené státy americké angažovaly všude tam, kde jsou patrně ohroženy základní lidské hodnoty, i když patřičný zásah momentálně není v jejich zájmu (Janssesns 2000: 7). V důsledku Bushovo nového světového pořádku, úpadku SSSR a

pokračování prezidenta Clintona v tendencích svého předchůdce, se v politických kruzích objevilo několik témat, která měla být v nové americké zahraniční politice podchycena. Jednalo se o zachování prvenství Spojených států amerických; podpora globalizace skrze rozvoj liberálních ekonomických institucí; podpora demokratických států; využívání vojenských sil ke snížení humanitárních katastrof; izolování rouge (neboli darebných) států, které ohrožují americkou bezpečnost; a nakonec diskuze ohledně teroristických skupin a nedemokratických režimů, jenž by mohly Spojené státy americké jakkoliv ohrozit (Melanson 2002: 153).

Jak jsem již zmínila, USA vyšly ze studené války jako vítěz a na mezinárodní politické scéně se neobjevil žádný rovnocenný rival, který by jim mohl konkurovat. Američané měli tedy volnou ruku v určování světové politické agendy. Tento druh dominance poskytl americkým státníkům jedinečnou příležitost nastolit nové podmínky světového řádu, které by odrážely americké smýšlení a ideologii (Schwenninger 1999: 43). Jedním z bodů nové americké strategie po skončení studené války tedy bylo zachování hegemonie ve světové politice. A i přes to, že některé státy s postavením USA v post – sovětské éře nesouhlasily, nebyl nikdo schopný ani ochotný se této supervelmoci postavit. Právě tento přístup umožnil Spojeným státům americkým konat. Nebyl nikdo, kdo by jejich postavení ohrožoval, a zároveň se s úpadkem SSSR Američané alespoň na nějakou dobu nemuseli obávat jaderných zbraní, protože většinu jaderného arzenálu měli pod svojí kontrolou (Melanson 2002: 155).

Druhým bodem, na který se američtí státníci zaměřili, byla podpora globalizace. Američané považovali globalizaci za nástroj ekonomiky, který by jim pomohl dopomoci k otevření zahraničních trhů (ke kterým ještě neměli přístup) a k navýšení exportu a služeb z USA do zbytku světa, což by přineslo prosperitu nejen americkým občanům, ale i ostatním (Melanson 2002: 155). Tato strategie se moc nelišila od strategie vytvořené po konci druhé světové války.

V té době USA prosazovaly otevřenou liberální ekonomiku a snažily se zachovat mír v mezinárodním prostředí. Současně se snažily vytvořit jistou stabilitu v klíčových regionech, jako například na Blízkém východě či v jihovýchodní Asii, aby zabránily dalším válkám a nestabilitě. Stejně tomu bylo i po skončení studené války. Jednou z hlavních strategií, jak dospět ke stabilitě výše zmíněných regionů, bylo zakládání mezinárodních institucí a spolků, které by region udržely pod kontrolou a promítaly by vliv USA do všech států, ve kterých se tyto spolky a instituce angažovaly. Právě pod vlivem USA by mohla v těchto státech vzkvétat demokracie (Brands 1998: 134 – 135).

S tím souvisí i další bod, tedy podpora demokratických států. Mnozí si mysleli, že konec studené války povede k multipolární nestabilitě. Přeci jen bipolarita potlačila agresivitu ostatních států, avšak s koncem bipolarity měly tyto agresori volný průchod a šíření demokracie by se zastavilo. Opak byl ale pravdou. Demokracie ve světě i nadále prosperovala a počet států s volební demokracií rostl. V roce 1990 jich bylo 76, avšak v roce 2000 jich už bylo 120 (Brands 1998: 138 – 139). Spojené státy americké se snažily tyto demokracie podporovat. Především v regionech, kde měly USA nějaké ekonomické či bezpečnostní zájmy. Zároveň se pokoušely o demokratizaci afrických států, kde se ne vždy jejich snahy vyplatily a také se ne ve všech případech jejich rozhodnutí o prosazování demokracie ukázala jako správná. Jedním takovým příkladem může být Zair (dnešní Demokratická republika Kongo). V Kongu v době studené války a v době post – sovětské vládl diktátor Mobutu Sese Seko až do roku 1997. Po pádu této vlády Američané podporovali Laurenta Kabila, který se nakonec dostal do vedení státu a pokračoval v jeho ničení, stejně jako jeho předchůdce. I když se demokratizace ve spoustě států povedla, ne všechny státy na to byly připraveny (Melanson 2002: 159).

Ať už se jednalo o státy nedemokratické nebo státy v procesu demokratizace, často bývaly poničené vnějšími či vnitrostátními konflikty. A

právě s těmito konflikty byly spojovány humanitární krize. V 90. letech byly humanitární krize nejvíce spojovány s chudobou a potlačováním lidských práv občanů daného státu. Nebylo proto divu, že se Spojené státy americké chtěly tolik angažovat. Potlačování lidských práv nekorespondovalo s jejich vizí o demokratizaci a globalizaci nového světa. Humanitární intervence si USA ospravedlňovaly na základě liberálních postojů. Vlády, které porušují zákony a dopouští se bezpráví na svých občanech, se stanou subjekty vojenské intervence za účelem skoncování s jejich praktikami (Ngwa 2017: 121 – 122). Spojené státy americké se angažovaly všude, kde mohly. Zasahovaly v nepřeborném množství humanitárních katastrof. Nebyly však jediné. Všechny demokratické státy se snažily jakkoliv přispět. Reakce na humanitární katastrofu se stala normou 90. let (Melanson 2002: 159).

Zároveň některé nedemokratické státy mohly být označeny za státy darebné. „Zatímco v průběhu historie se tu a tam objevovaly darebné státy, jejich znovuvynoření se na mezinárodní scéně po pádu sovětského bloku, setkalo s velkým překvapením v politických kruzích. Státy byly natolik zvyklé na bipolární uspořádání světa, že po rozpadu SSSR nebyl západ připraven na vzestup jiných režimů, které byly mimo dosah jejich kontroly.“ (Henriksen 2001: 358). Problém s darebnými státy se začal řešit ihned po skončení studené války. Jak si Spojené státy americké definovaly darebné státy? Teoreticky se jednalo o státy, které měly a nebo chtěly vlastnit zbraně hromadného ničení (tedy jaderné zbraně), podporovaly terorismus, utlačovaly lidská práva svých občanů a veřejně kritizovaly Spojené státy americké. Za darebné státy byly zpočátku 90. let označovány: Kuba, Lybie, Severní Korea, Irák a Írán (Melanson 2002: 162). Přítomnost těchto států v mezinárodním systému bránila americké vize na harmonický svět, kde státy vzájemně spolupracují a jsou provázány politickou a ekonomickou závislostí. Vůdci těchto nedemokratických režimů odmítali tehdejší nové uspořádání světa a zároveň odmítali novou politickou strategii

demokratických států, která spočívala spíše v ekonomické provázanosti, než v užívání vojenské síly (Henriksen 2001: 359).

S darebnými státy a nedemokratickými režimy souvisí i poslední téma, které se v americké zahraniční politice po konci studené války aktivně řešilo. Jednalo se o zajištění bezpečnosti USA. V případě darebných států měly Spojené státy americké několik strategií, díky nimž se snažily tyto státy usměrnit. Jednou takovou strategií bylo uvalení ekonomických sankcí na daný stát v případě, že budou i nadále narušovat mezinárodní systém. V krajních případech, kdy žádná předchozí strategie nezabrala, byly USA nuceny využít svoji vojenskou sílu (Melanson 2002: 163). Ovšem USA se necítily ohroženy pouze darebnými státy, ale i teroristickými skupinami. Právě terorismus byl v 90. letech na vzestupu. Strach z terorismu ovšem v USA nepanoval pouze v politických kruzích, ale především mezi širokou veřejností, a to i přesto, že do té doby USA žádný větší teroristický útok nezažily. Věděly však, že v blízké budoucnosti se dá nějaký teroristický útok očekávat, ale i tak není možné mu předem zabránit (Kuzma 2000: 91 – 92).

Právě proto se ministerstvo obrany snažilo vytvořit dokument, který by popisoval, jak se v takových situacích chovat a jak postupovat. Jedním takovým dokumentem se stala „příručka“ Defence Planning Guidance (dále jen DPG). Jednalo se o čtyřiceti šesti stránkový dokument, který vznikl za zdi Pentagonu. V únoru roku 1992 byl obsah tohoto tajného dokumentu zveřejněn. Dokument obsahoval podrobnou strategii ohledně zajištění bezpečnosti Spojených států amerických. Ta spočívala v roli USA, jako světové supervelmoci, která dohlíží na harmonický chod mezinárodního systému. Zároveň dokument popisoval, jak by měla armáda Spojených států amerických postupovat v případě jakékoli hrozby (Tyler 1992). Po otisknutí hrubého náčrtu tajného dokumentu do novin²,

---

²Dokument DPG byl otisknut 8. 3. 1992 v novinách The New York Times.

se mezi občany USA zvedla vlna nevole. Náčrt dokumentu s komentáři a poznámkami od spousty pracovníků Pentagonu byl přinejmenším kontroverzní. I samotní úředníci Bílého domu a ministerstva zahraničí se od tohoto dokumentu distancovali. Pod nátlakem politiků a veřejnosti musel být dokument přepracován. Avšak přepracovaný dokument vesměs obsahoval stejné nápady a strategie, jako ten předchozí. Rozdíl byl v užití eufemismů u kontroverzních částí dokumentu³ (National Security Archive 2008).

Ačkoliv byl dokument přepracován, kritice ohledně jeho kontroverznosti se již nevyhnul. Bílý dům (potažmo prezident George Bush starší) dokument DPG, který měl udávat směr bezpečnosti USA v 90. letech, odmítl nejen v důsledky veřejné kritiky, ale i s ohledem k jeho představám o novém světovém pořádku. I přes to, že byl dokument oficiálně odmítnut, se v následujících letech myšlenky z tohoto dokumentu objevovaly v dalších strategických dokumentech a prohlášeních (Mann 2004: 209 – 215). Ještě v roce 1995 se vedla na půdě USA debata o tom, na čem by měla být obranná strategie USA založena. Debata ohledně budoucnosti mezinárodního systému zahrnovala předpovědi, jako byly „střet civilizací“, „přicházející anarchie“, „konec dějin“ nebo „vzestup a pád velmocí“. A právě autoři těchto předpovědí byli do debaty zapojeni, stejně jako mnoho dalších intelektuálů své doby. Většina z nich patřila k ideovým proudům, které jsem popisovala v první kapitole této bakalářské práce (Chase, Hill, Kennedy 1996).

---

³ Např. místo slova protivník (rival) bylo užito slovní spojení nepřátelská mocnost atd.

3. Průběh debaty o roli USA ve světové politice

Spojené státy americké byly vždy středem pozornosti. Americká demokracie je objektem zájmu dalších zemí. Jak se však USA změnilly od konce studené války? Jak američtí představitelé myšlenkových proudů definují nové uspořádání světa? Jsou Spojené státy americké stále tím majákem naděje, kterým vždy byly? Je jejich vliv na mezinárodní systém pozitivní? Právě vlivem americké politiky na rychle se měnící svět se zabýval bývalý poradce pro národní bezpečnost Spojených států amerických Zbigniew Brzezinski. Po konci studené války spekuloval o nebezpečí, které by mohlo nastat, pokud by se oslabil pozice USA v mezinárodním systému. Proto je podle Brzezinskiho důležité, aby Spojené státy americké překonaly všechny výzvy, ať už v domácí nebo zahraniční politice (Brzezinski 2012: 37). Ve většině světa následky studené války nadále ovlivňují politické dění. Není tomu jinak ani v USA. Po rozpadu bipolarity začal být svět považován za unipolární, ve kterém jsou jedinou světovou velmocí Spojené státy americké. Američtí státníci věděli, že konec konfliktu mezi východním a západním blokem vyvolá určité změny. To, jak by tyto změny měly vypadat, se liší dle pohledů různých lidí. Většina pozorovatelů se shodovala, že s koncem studené války by se mohly razantně snížit výdaje americké ekonomiky a Bílý dům by se mohl zaměřovat více než na vyzbrojování armády, na zahraniční politiku. Na druhou stranu však bylo jasné, že i když se výrazně snížilo nebezpečí jaderné hrozby, nové hrozby a nebezpečí na sebe dlouho nenechá čekat (Ripley, Lindsay 1997: 3 – 4).

Jak již víme při utváření nových politik se jednalo o souboj politických ideologií a národních zájmů. Po skončení studené války se američtí političtí činitelé snažili nadefinovat, jak bude nová zahraniční politika USA vypadat. Hned na začátku 90. let se politici USA potýkali s jistými obavami ohledně nových směrnic americké zahraniční politiky. První starosti vznikly ohledně údajné nespokojenosti lidí s americkou angažovaností ve světě. Někteří se chtěli

vrátit zpět k izolacionismu. Zadruhé se američtí politici obávali problémů spojených s ekonomikou státu, které by mohly ovlivnit armádní zámořské akce. Třetím problémem byla politická nestabilita a náboženský fundamentalismus v Asii a Africe. Je zjevné, že se jednalo o závažná témata, avšak obavy s nimi spojené byly opravdu jen obavami, a proto měla tato témata v určování zahraniční politiky USA jen malý význam (Dube, 1992).

Čím tedy byla americká zahraniční politika ovlivněna? Jaký vliv na politiku měla debata mezi zástupci některých myšlenkových proudů? Ještě v průběhu studené války měly Spojené státy americké jasný cíl. Bylo to zabránění šíření komunismu. Ještě tři roky po konci studené války však nebyl vytyčen jasný cíl. Jak jsem zmínila ve druhé kapitole, i přes veškeré snahy v administrativě prezidenta Bushe a Clintona nebyla vytvořena žádná strategie ohledně nové zahraniční politiky. Čím tedy bylo jednání administrativ prezidentů v post sovětské éře ovlivněno? Realismem, liberalismem nebo neokonzervatismem? Abychom mohli na otázku odpovědět, musíme se podívat na autory, kteří ve svých dílech zahrnuli své názory a názory myšlenkových proudů, ke kterým se hlásili (Khalilzad 1995: *passim*). Prvním autorem, kterého zmíním je Paul Kennedy se svou knihou *Vzestup a pád velmocí*, která vyšla v roce 1987. Kennedy tvrdil, že USA jsou stále hospodářsky nejvyspělejší zemí na světě, avšak jejich výkon již nedosahuje takových hodnot jako předtím. Americký trh se začal zahlcovat výrobky ze zahraničí (American Heritage 1988).

Paul Kennedy, stejně jako realismus, ze kterého vycházel, viděl svět jako místo, kde probíhá neustálý boj o moc. Dle jeho názoru, anarchie a politická roztržičnost pobízí národy k boji o vojenskou a mocenskou převahu. Některé národy se vždycky budou snažit dominovat ostatním a zasahovat do jejich politického a společenského vývoje. Právě na to, podle Kennedyho, tyto státy doplatí. Počet závazků je bude stahovat zpátky. Nejen že to bude náročné na armádu daného státu, ale i na ekonomiku. Mezitím národy, které mají minimum

závazků a nezúčastní se vojenských konfliktů, budou ekonomicky růst (ve své knize za takové státy Kennedy považoval např. Japonsko a Čínu) a nakonec se stanou novými dominantními státy (Nau 2001: 581). I přesto, že od konce druhé světové války realismus na americké půdě převažoval, Kennedyho pohled na budoucí zahraniční politiku USA se ukázal být v 90. letech chybný. Stejně tak, jako realistické teorie, které naopak nedokázaly předpovědět konec studené války. Když k tomu došlo, realisté nedokázali vysvětlit, jak je možné, že k úpadku SSSR, a tím i ke konci bipolárního uspořádání světa, došlo relativně klidně (Wohlforth 1994 – 1995: 91 – 93).

Nicméně v některých ohledech se Kennedyho předpovědi ukázaly být správnými. Především se jednalo o úpadek SSSR a vzestup Číny. A právě na vzestup Číny můžeme aplikovat i teorie realismu. Byl však realismus správný myšlenkový proud, který měl udávat rytmus americké zahraniční politiky v novém světě? John Mearsheimer i Robert Kaplan si mysleli, že ano. Stejně jako Paul Kennedy, i tito dva autoři patřili k realismu. John Mearsheimer se stejně jako Paul Kennedy díval na budoucnost USA z historického pohledu. Svoje předpovědi opíral o vývoj jiných velmocí v minulosti, které rovněž jako USA byly ve své době světovými mocnostmi udávající světovou politiku. Podle Mearsheimera, si v nepřítomnosti světového řádu, který by určoval pravidla, státy nedokáží věřit navzájem, a proto usilují o dominanci, aby ochránily své území a zájmy. Právě boj o světovou nadvládu povede k četným válkám (Betts 2010: 188). Podle Roberta Kaplana však ke konfliktům dojde tak jako tak, neboť svět podle něj spěje k anarchii. V budoucím světě Kaplan očekával nestabilitu a chaos. I přes to, že Kaplanovo *Přicházející anarchie* (už v době kdy vyšla), se opírala a konflikty, které se rozhořely po celém světě, nasetkal se s vlídným přijetím obecenstva. Naopak v Bílém domě jeho názorům na politiku naslouchali. V době, kdy byl v Oválné pracovně prezident Clinton byl dokonce několikrát přizván k poradám, jichž se zúčastňovali pouze politici s vysokým

bezpečnostním oprávněním. Ačkoliv Kaplan radil administrativě prezidenta Clintona, do zahraniční politiky se jeho názory nepromítly (Dalby 1996: 474).

V rozporu s Kennedym a dalšími realisty se do debaty v roce 1989 zapojil politolog a spisovatel Francis Fukuyama. Ten reagoval na Kennedyho *Vzestup a pád* velmocí svým *Koncem dějin*. Fukuyama měl na rozdíl od Kennedyho optimističtější pohled na budoucnost USA. A právě s jeho knihou *Konec dějin a poslední člověk* se v době po studené válce identifikují neokonzervativci. Kniha *Konec dějin a poslední člověk* odmítá (razantní) realistické teorie, které se snaží vysvětlit, jak mezinárodní systém funguje (Betts 2010: 187 – 188). V průběhu 80. let realismus dominoval zahraniční politice USA, vůči čemuž se neokonzervatismus, stejně jako liberalismus vymezuje. Právě představitelé patřící k myšlenkovému proudu neokonzervatismu kritizovali realismus kvůli jeho chybnému a krátkozrakému pohledu na ostatní režimy a národní zájmy států. Podle nich byly teorie realismu receptem na blížící se katastrofu v podobě hrozby, která se bude den ode dne zvětšovat. Oproti realismu se neokonzervativci zasazovali o politiku, která se opírala o intervencionismus (neboli vměšování).

Politika vměšování spočívala podle nich v tom, že by se Spojené státy americké měly aktivně podílet na svržení režimů, které ohrožují fungování mezinárodního systému a nahradily by je mírovými demokraciemi. V podání neokonzervatismu jsou nedemokratické režimy odpovědné za hrozby, jako je například terorismus. Americké vměšování do záležitostí jiných států podporuje národní zájmy USA a zároveň jejich bezpečnost, protože se tím předejde novým hrozbám. Dle jejich názoru, neokonzervatistické ideály ohledně zahraniční politiky nabízely dlouhodobou ochranu USA v současnosti i budoucnosti (Brook, Epstein 2007).

Na Fukuyamu ve stejném duchu navazoval i Joseph Nye, i když z hlediska liberalismu. Stejně jako předchozí autor, Nye si představoval, že Spojené státy americké budou udávat směr světové politiky pomocí svých ideálů (neboli soft

power). Liberální teoretici byli ohledně budoucnosti Spojených států amerických velmi optimističtí. Někteří tvrdili, že ochota USA naslouchat jiným demokratickým státům, provázanost mezinárodních institucí a ekonomik a všeobecný souhlas mezi státy o dodržování občanských práv, vytvořilo zázemí pro liberální internacionalismus, který od konce studené války sílí. Jiní tvrdili, že tento nový liberalismus umožňuje náhled do blízké budoucnosti, kde bude vládnout demokracie a sounáležitost mezi státy nebude nic neobvyklého (Hawthorn 1999: 146 – 148). Díky ukončení studené války se liberální internacionalismus dostal i za hranice Spojených států amerických. S úpadkem Sovětského svazu zanikl soupeř liberálního internacionalismu, a tudíž měl liberální internacionalismus prostor expandovat i do bývalých komunistických republik. Pro státy moderního a demokratického západu to byla jasná výhra (Ikenberry 2018: 7 – 23).

Nyeovi a Fukuyamovi oponoval Samuel Huntington, i když se stejně jako Fukuyama řadil k neokonzervativcům. Huntington bral principy měkké síly (soft power) v potaz pouze tehdy, pokud stála na základech tvrdé síly (hard power). Nevěřil, že demokratizace světa bez použití vojenské síly či ekonomických sankcí bude možná. Na rozdíl od Fukuyami nevěřil, že pouze použitím soft power dojde svět k harmonii a míru. Souhlasil, že svět se začal sjednocovat ekonomicky, ale ne sociálně. Dle jeho názoru demokratizace nezabrání konfliktům mezi civilizacemi, jež sdílí rozdílné hodnoty. Podle něj svět k žádnému konci dějin nedošel. Naopak tvrdil, že Spojené státy americké se udrží u moci jen chvíli, a poté dospějí k úpadku (Betts 2010: 188 – 189).

4. Konkrétní vize budoucnosti vybraných autorů

Co konkrétněji tito představitelé ideových proudů ve svých publikacích tvrdili? Kniha *Vzestup a pád velmocí* od Paula Kennedyho se jako první zabývala budoucností USA a dalších států v mezinárodním systému. Právě tato publikace vyvolala debatu mezi širokou veřejností počínaje u odborníků na světovou politiku. Kennedyho kniha, jenž vyšla v roce 1987, tedy ještě před pádem sovětského bloku, se zabývá historií světových velmocí, které stejně jako USA byly ve své době na vrcholu (např. Velká Británie koncem 19. století). Podle Paula Kennedyho byl na konci 80. let 20. století na vzestupu Tichomořský region, především Čína a Japonsko, zatímco Sovětský svaz společně s USA byly na ústupu. Kennedy tvrdil, že vzestup Číny a Japonska bude nadále pokračovat, kdežto USA a SSSR navzájem podlehnou vojenskému přepětí způsobenému nekonečnou zbrojní spirálou. Právě vysoké ceny za vyzbrojování svých armád podle něj způsobí úpadek ekonomik obou států, a tím pádem zpomalí i jejich světový růst (Nau 2001: 579).

O dva roky později se začal Sovětský svaz hroutit, ale ne zcela z důvodů, které Kennedy ve své knize uváděl. V čem se tedy tento realista mýlil? Měl pravdu, že neustálé předhánění se s USA mělo na ekonomiku SSSR velký dopad, ale nebylo hlavním důvodem rozpadu Sovětského svazu. Od svého vzniku se musel Sovětský blok potýkat s problémy spojenými s velkým počtem států (od roku 1922 to bylo 15 republik), které byly součástí SSSR. Sovětská ekonomika trpěla náporům imperiálního přetížení, k čemuž se později přidal závod ve zbrojení s USA. Bylo tedy nutné Sovětský svaz nějak reformovat. Roku 1985 přišel Michail Gorbačov s reformami perestrojka a glasnost, které měly úpadku SSSR zabránit. Zavedení těchto reforem už však úpadku Sovětského svazu nezabránilo (U.S. Department of State 1991). Zároveň byla jeho kniha mylná v otázce úpadku USA. Spojené státy americké procházely po skončení studené války obdobím renesance, stejně jako Evropa. Na druhou stranu, Kennedyho

předpovědi ohledně Japonska a Číny byly správné. Tyto tichomořské státy byly po úpadku SSSR na vzestupu.

Současně Kennedy ve své knize zdůrazňuje, že USA jsou na jedné straně zemí s velkými tendencemi, ale na druhou stranu tyto tendence zpomaluje velké množství závazků, které USA ve světě mají. V rozhovoru pro časopis *American Heritage* Kennedy zmínil své obavy ohledně politiky Spojených států amerických a již zmíněných závazků mimo území USA. Paul Kennedy viděl největší problém ve vojenských jednotkách, které stály americké daňové poplatníky nemalou část peněz, a to by podle něj mohlo celou americkou ekonomiku stáhnout ke dnu (Heilbroner 1988). Kennedy svou knihou *Vzestup a pád velmocí* předběhl ostatní autory, kteří se později do debaty také zapojili. Právě tato kniha odstartovala debatu ohledně budoucnosti USA a jejich role ve světové politice.

V roce 1989, se se zánikem bipolarity začaly objevovat další knihy ohledně role USA ve světové politice. Po dvou letech od prvního vydání knihy *Vzestup a pád velmocí*, se začaly objevovat nové publikace s podobnými nebo úplně odlišnými předpověďmi, které reagovaly na tehdejší vývoj událostí v mezinárodním systému a současně reagovaly na Kennedyho knihu. Jednu takovou předpověď do budoucnosti měl, v té době neokonzervativce Francis Fukuyama, kterou popisuje ve své knize *Konec dějin a poslední člověk*. Na začátku byl pouhý článek pod názvem *Konec dějin*, jenž vyšel v časopise *The National Interest* roku 1989. Fukuyama tvrdil, že vrcholným bodem ledovce ideologického vývoje lidstva a „konečnou formou vlády“ je liberální demokracie. To je pro Fukuyamu konec dějin. Svět se dopracoval k ideální formě vlády. Sovětský svaz zkolaboval, protože forma vlády nebyla ideální a vykazovala značné nedostatky, tudíž jí bylo předurčeno selhat (Fukuyama 2002: 11) Podle Fukuyami je nepravděpodobné, že by se vyskytl nějaký konflikt po skončení studené války, neboť počet států přijímajících demokracii stále rostl, stejně jako ekonomická provázanost. Mimo jiné s tím souvisí i výhrady vůči tvrzení Karla

Marxe, který tvrdil, že kapitalismus bude nahrazen komunismem. Fukuyama tvrdil přesný opak. Podle něj kapitalismus zvítězil (Duerr 2018).

Jak si tedy Fukuyama představoval konec dějin? Z předchozího odstavce je jasné, že konec dějin pro něj představoval něco pozitivního. Dle Fukuyami jsme došli na samý konec lidských dějin, který představuje triumfální vítězství pro západní svět. V průběhu 20. století byl poražen fašismus, nacismus i komunismus díky americké angažovanosti společně s dalšími spojenci. Poražením poslední zmíněné politické ideologie se vytvořil prostor pro nově vznikající demokratické státy (Atlas 1989). Jak Fukuyama tvrdil, dějiny lidstva, ač se to nezdálo pravděpodobné, byly řetězcem událostí, které měly v dějinách význam. Tyto události podporovaly lidskou touhu po rovnocenném politickém a především společenském řádu. S pádem Sovětského svazu byl komunismus na ústupu a většina států se rozhodla pro demokracii. Co jiného, pokud ne demokracie, zaručí lidem rovnocennost a spravedlnost? Co jiného, by mohlo v příštích desetiletí či století zlepšit společenský řád světa? Pro Fukuyamu bylo těžké si představit něco lepšího než byla demokracie, a proto pro něj konec bipolarity a pád SSSR představoval konec dějin (Fukuyama 2002: 67).

Na Kennedyho a Fukuyamu navazoval i liberál Joseph Nye, který ke konci 80. let přišel s ideou soft power. Nye tvrdil, že ačkoli se zdálo, že jsou Spojené státy americké slabší než byly po konci druhé světové války, stále měly k dispozici jedinečný zdroj energie. Kromě vojenské převahy ve světě, kdy armáda USA měla moc kontrolovat a ovládat ostatní, se podle Nye mohly spoléhat na užití soft power. Podle Nye měly Spojené státy americké jedinečnou možnost, jakožto světová velmoc, měnit názory jiných států i bez nátlaku, čímž by si utvrdily své postavení v mezinárodním systému (Li 2018). Spojené státy americké mohou dominovat ostatním díky své vojenské převaze, ale zároveň mohou excelovat v promítnutí soft power do všech složek státu za pomoci svých firem, univerzit, nadací a dalších občanských společností. Podle něj, nástroji soft

power se pro Spojené státy americké stala jejich kultura, zahraniční politika či společenské ideje. Nye věděl, že americká kultura a ideály byly od vzniku USA velmi důležité v získávání nových partnerů a příznivců, i když mnohdy nesloužily k dosažení konkrétních výsledků. Joseph Nye si byl jist, že Spojené státy americké mohou vstoupit do nově se vytvářejícího mezinárodního systému v pozici světového lídra, ale pouze tehdy, pokud si udrží své spojení a vyhnou se politice protekcionismu (Nye 2004).

Jak můžeme vidět, Fukuyama i Nye si svět po konci studené války velmi idealizovali. Jejich předpovědi spočívaly v tom, že se státy přikloní k demokracii, volnému trhu a budou dodržovat lidská práva. Jak to podal o pár let dříve Francis Fukuyama, lidstvo dostalo ideální formy vlády, tudíž mohlo vstoupit do „post – historického“ světa, kde můžeme žít v prosperitě. Proti těmto výrokům však vystoupil Samuel Huntington se svým článkem *Střet civilizací*. Stejně jako u Kennedyho, Huntingtonův článek vyvolal mimořádnou debatu, na kterou reagoval sepsáním celé knihy o tři roky později. Oproti předchozím autorům, Huntington vyvracel vizi harmonického světa a konce dějin a předpokládal, že střet civilizací je nevyhnutelný. Jaký byl tedy pohled do budoucnosti Samuela Huntingtona? „Koncem osmdesátých let se komunistický svět zhroutil a mezinárodní systém studené války se stal historií. Ve světě po studené válce nehrají nejdůležitější roli ideologické, politické či ekonomické rozdíly mezi národy, nýbrž rozdíly kulturní“ (Huntington 2001: 14). Huntington si byl jist, že právě tyto rozdíly povedou k četným válkám a konfliktům. Konflikty se budou odehrávat na rozhraních těchto kultur (civilizací), kde dochází ke kontaktu a spory se dají očekávat.

A jak je v tomto případě civilizace nadefinovaná? V tomto případě se civilizací myslí uskupení lidí se stejnými kulturními, náboženskými a morálními hodnotami, kteří spolu spolupracují jak politicky, tak i ekonomicky. Huntington stanovil celkem devět civilizací. Jedná se o západní kulturu, čínskou, japonskou,

islámskou, hinduistickou, budhistickou, pravoslavnou, latinsko – americkou a africkou (Podiotis 2020: 1 – 2). V souvislosti s civilizačními okruhy zároveň tvrdil, že: „západ, jenž se dlouho těšil dominantnímu postavení, ztrácí svou moc a ta se přesouvá k nezápadním společnostem“ (Huntington 2001: 17). Zde můžeme vidět podobnost s již zmíněným Paulem Kennedym, který rovněž tvrdil, že USA a celý západní svět dojdou k úpadku.

Dnes již můžeme vidět, že kniha *Střet civilizací* uváděla mnohem pravděpodobnější předpověď do budoucnosti než *Konec dějin a poslední člověk* od Francise Fukuyami, kterému Huntington oponoval. Dalším autorem navazujícím na realistické vidění světa po ukončení konfliktu východ – západ byl Robert Kaplan s článkem *Přicházející anarchie*. Již podle názvu můžeme vidět, že stejně jako Huntington se vymezoval vůči Fukuyamovi a Nyeovi (Kaplan 1994). Ve svém článku v magazínu *Atlantic Monthly* tvrdil, že většina světa je na cestě k anarchii, ve které zaniknou státy. Vládu nad územím, kde dříve býval daný stát převezmou soukromé vojenské jednotky a organizované zločinecké skupiny. V době, kdy byl článek publikován již došlo k několika konfliktům. Např. série konfliktů v Jugoslávii, občanská válka v Somálsku či válka v Iráku. Není tedy divu, že i přes vlnu nevole si Kaplan získal příznivce, i když jich nebylo mnoho. Témata, o kterých psal, rezonovala s tehdejší veřejností, neboť v americké společnosti panovaly obavy ohledně plánování zahraniční politiky a bezpečnosti USA v post – sovětském světě, který byl sužován vysokou kriminalitou a zhoršováním životního prostředí (Dalby 1996: 472 – 474).

„Je na čase, abychom viděli, jak velkým problémem národní bezpečnosti je životní prostředí. Nárůst populace, šíření nemocí, odlesňování a eroze půdy, znečištění ovzduší, zvyšování hladiny moří...“(Kaplan 1994). Právě životní prostředí, jehož součástí jsou i přírodní katastrofy, se podle Kaplana stane novou hrozbou pro bezpečnost USA. Zároveň říkal, že s událostmi ve světě, odehrávajícími se v první polovině 90. let, se bude zahraniční politika formovat

spontánně dle potřeby, spíše než podle nějakého plánování. Mimo jiné v kontrastu k předchozím autorům můžeme u Kaplana vyzorovat vysvětlování fungování světa na konkrétních případech, kdežto Huntington i Fukuyama se zaměřovali na celkový obraz. Ústředními místy, kterým Kaplan věnoval nejvíce pozornosti byly Západní Afrika, Střední východ nebo Střední Asie (Drezner 2018).

Posledním autorem, kterého pro potřeby své bakalářské práce zmíním je John Mearsheimer. I když se nezabýval přímo politikou USA v post – sovětské éře, nastínil určité teorie, které poskytují náhled do budoucnosti na základě trendů, které se v průběhu let objevovaly. Ačkoliv se nezaměřuje na svět po pádu sovětského bloku, jeho kniha *Tragédie politiky velké moci* (The Tragedy of Great Power Politics), kterou vydal v roce 2001, navazuje na předešlé autory a jejich předpovědi (Duerr 2018). Mearsheimer nabízí rozsáhlou analýzu celé moderní historie mezinárodních vztahů. Tvrdí, že celou historii lze vysvětlit pomocí teorie, která rovněž poskytuje spolehlivou příručku pro pochopení přítomnosti a budoucnosti světových velmocí. Ve své knize popisuje světové události od počátku napoleonských válek až do období úpadku SSSR (Mearsheimer 2001: 11 – 14). Jedná se tedy o více než 200 let světových dějin na téměř 600 stranách papíru, na kterých se zaměřuje na podrobný popis strategických výpočtů a rozhodnutí vůdčích států moderního světa. Jeho teorie se zakládá na teoretickém přístupu ofenzivního⁴ realismu, který tvrdí, že státy vyhledávají příležitosti k nabytí větší moci než mají jejich soupeři, přičemž aspirují k tomu, stát se světovými hegemony (Kupchan 2003).

Sám Mearsheimer si byl vědom, že jeho teorie je celkem zjednodušená, avšak na snaze velkých mocností získat si co největší podíl na participaci ve světové politice není nic, co by se muselo složitě vysvětlovat. Současně dle

---

⁴ Ofenzivní realismus vždy počítá s přítomností nějakého konfliktu, a proto preferuje spíše krátkodobou spolupráci s ostatními státy.

Mearsheimera, snaha států o dosažení světové nadvlády povede k četným válkám. S koncem bipolárního světa, a podle Mearsheimera, s nástupem multipolárního mezinárodního systému, jsou četné konflikty jisté (Hixson 2005: 150 – 151). I přesto, jak jsem již zmínila, že se Mearsheimer nezabýval světem po konci studené války, nám jeho analýza minulosti ukázala, co můžeme očekávat od budoucnosti. Po mnoho desetiletí byly Spojené státy americké symbolem stability a předvídatelnosti ve světě, i přesto, že se ocitaly na pokraji jaderné války. I když byla domácí politika USA bouřlivá, jak tomu bylo v 60. a 70. letech, kdy probíhaly protiválečné demonstrace a demonstrace za lidská práva, americká zahraniční politika byla relativně stabilní. Američané transformovali společnost i domácí politiku, ale zahraniční politika a její cíle zůstaly po celou dobu nezměněné. (Fingar 2017)

Které tvrzení bylo tedy správné? Kdo, ze zmíněných autorů, udal nejpersvědčivější obraz budoucnosti Spojených států amerických? Americká veřejnost se nejvíce ztotožňovala s Fukuyamovo *Koncem dějin*. Stejně jako Fukuyama, lidé věřili, že liberálně demokratický systém je jediná cesta k nastolení pořádku v mezinárodním systému. Jak Fukuyama řekl: „Stále se nacházíme na konci dějin, protože existuje pouze jediný systém, který bude nadále ovládat světovou politiku, a tím je západní liberálně – demokratický systém. To neznamená, že je svět osvobozený od konfliktu, ani to neznamená zánik kultury“ (Fukuyama 2002: 9).

Jak můžeme vidět, 90. léta 20. století byla pro Spojené státy americké zásadní v mnoha otázkách, především ohledně jejich zahraniční politiky. Po skončení studené války se změnil mezinárodní systém, kde do té doby fungovala bipolarita. Vypukla debata o tom, co mají USA po konci studené války dělat. Konečné rozhodnutí však bylo na současných a budoucích prezidentech USA a jejich administrativách. Ihned po skončení studené války se stal americkým prezidentem George Bush starší. Leč se jednalo o zkušeného státníka, bylo pro

něj těžké nadefinovat, jakým směrem by se měly USA po rozpadu Sovětského svazu ubírat. Byly zde nějaké náznaky, a to v podobě Defence Planning Guidance z roku 1992, která byla ale pro svoji kontroverznost odmítnuta (Zarifian 2015). I bez promyšlené strategie však v zahraničních vztazích prezident Bush nezaostával. To můžeme vidět na příkladu již zmíněné války v Perském zálivu, kdy společně s dalšími státy vyslal vojska, aby osvobodila Kuvajt ze spárů Iráku. Stejně tak vyslal vojska i do Somálska, kde probíhala občanská válka.

Jak můžeme vidět, i když nebyla přijata žádná konkrétní doktrína, která by určovala směr americké zahraniční politiky, promítly se do ní ideály liberálního institucionalismu. Prezident Bush chtěl utvrzovat roli USA ve světě, ale pouze pokud to bylo v souladu s Chartou OSN (Hawthorn 1999: 149 – 150). Liberální internacionalismus poté pokračoval i v době, kdy úřadoval prezident Clinton, který se otevřeně hlásil k wilsonovským ideálům (chtěl nový světový pořádek, kde by narůstal počet demokratických států a mezinárodních institucí). Stejně jako Bush, ani Clinton a jeho administrativa nedokázali zformulovat konkrétní strategii zahraniční politiky USA. Stejně jako Bush, na věci týkající se zahraniční politiky, reagoval ad hoc bez jakékoli strategie (Janssens 2000). S přihlédnutím i k dalším prezidentům, kteří přišli do Oválné pracovny na konci 20. a začátku 21. století až do roku 2017 než nastoupil Donald Trump, se všichni prezidenti a jejich zahraniční politiky odkazovaly k liberálnímu institucionalismu. V jistých případech můžeme vidět i přesahy do neokonzervatismu nebo dalších politických ideologií, ale hlavní prim hrál liberální institucionalismus.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jakými ideovými proudy v debatě o budoucnosti americké zahraniční politiky po skončení studené války, byla zahraniční politika USA ovlivněna. V předchozích kapitolách jsem se proto zaměřila na autory věnující se debatě o budoucnosti Spojených států amerických. Spojené státy americké se světu začaly pomalu, ale jistě otevírat v průběhu první světové války. Postupně svoji roli ve světové politice prohlubovaly až do bodu, kdy společně se Sovětským svazem určovaly pravidla mezinárodního systému. Jednalo se o bipolární uspořádání světa. S pádem Sovětského svazu však bipolarita zanikla a v amerických politických kruzích se začala vézt debata ohledně nového mezinárodního uspořádání a zahraniční politiky USA.

První kapitulu jsem věnovala popisu ideových proudů a jejich pohledu na situaci ohledně rozpadu SSSR. Pro potřeby této bakalářské práce jsem si vybrala realismus, liberalismus a neokonzervatismus. V této kapitole jsem se podrobněji věnovala hlavním myšlenkám a názorům daných proudů stejně jako jejich úvahám o příčinách rozpadu Sovětského svazu. Ve druhé kapitole jsem se zaměřila na debatu o roli USA po skončení studené války z pohledu tehdejších amerických prezidentů a jejich administrativ. Jak jsem zmínila v úvodu, rozhodla jsem se soustředit svoji práci na období, kdy byl prezidentem USA George Bush starší a poté Bill Clinton. Právě tyto dva prezidenti byly v úřadu po konci studené války a bylo na nich, aby transformovali zahraniční politiku USA, která se od konce druhé světové války nezměnila. Proto jsem se v této kapitole zabývala otázkou, co má být poslání USA, když skončí bipolarita.

Ve třetí kapitole jsem se již věnovala představitelům jednotlivých ideových proudů. Zaměřila jsem se na jejich názory ohledně tehdejší situace v návaznosti s tím, k jakému proudu patřili. Zároveň jsem v krátkosti popsala názory na situaci po rozpadu SSSR z pohledu realismu, liberalismu a neokonzervatismu, k nimž se zmínění autoři hlásili. Nakonec ve čtvrté kapitole

jsem se již konkrétněji věnovala vybraným autorům a jejich dílům, ve kterých se snažili zachytit své předpovědi o budoucnosti mezinárodního systému a roli USA ve světové politice.

V důsledku svého zkoumání vybraných děl jsem došla k závěru, že po konci studené války (v letech 1989 až 2001) udával směr zahraniční politiky Spojených států amerických liberální internacionalismus. To můžeme vidět na proslovech a jednáních prezidenta George Bushe i Billa Clintona. I přesto, že ani jeden ze zmíněných prezidentů nedokázal zformulovat konkrétní doktrínu zahraniční politiky, v jejich strategiích a jednáních bylo zřejmé, že jejich rozhodnutí podléhají idejím liberálního internacionalismu. Jak již víme, USA se staly vítězem v konfliktu trvajícím přes čtyřicet let, a proto mohly v nadcházejících letech udávat pravidla nového mezinárodního systému. I když USA z konfliktu vyšly s jasnou vojenskou převahou, američtí státníci se rozhodli nevyužívat k uplatňování nových pravidel svoji tvrdou moc (hard power), ale naopak svoji soft power. Jejich rolí mělo být dohlížení a pomoc státům s přechodem k liberální demokracii a tržnímu hospodářství. Zároveň se Spojené státy americké zavázaly bránit lidská práva, a to i v případě, že budou muset využít hrubou sílu (hard power).

Použité zdroje

Art, Robert J. (1991). A Defensible Defense. America's Grand Strategy After the Cold War. *International Security* 15 (4), s. 5 – 53.

Atlas, James (1989). *What Is Fukuyama Saying? And to Whom Is He Saying It?*. 22. 10. 1989 (<https://www.nytimes.com/1989/10/22/magazine/what-is-fukuyama-saying-and-to-whom-is-he-saying-it.html>, 5. 3. 2021).

Betts, Richard K. (2010). Conflict or Cooperation. Tree Visions Revisited. *Foreign Affairs* 89 (6), s. 186 – 194.

Bourgeois, Pierre (2020). The PNAC (1997 – 2006) and the Post – Cold War, Neoconservative Moment'. *E – International Relations*. 1. 2. 2020 (<https://www.e-ir.info/2020/02/01/new-american-century-1997-2006-and-the-post-cold-war-neoconservative-moment/>, 9. 2. 2021).

Brands, Hal (1992). American grand strategy in the post – Cold War era. In: Glenn, Russell W., *New Directions in Strategic Thinking 2.0* (Canberra: ANU Press, s. 133 – 148.

Brook, Yaron – Epstein, Alex (2007). Neoconservative Foreign Policy: An Autopsy. *The Objective Standard*. 20. 5. 2007 (<https://theobjectivestandard.com/2007/05/neoconservative-foreign-policy/>, 28. 3. 2021).

Brzezinski, Zbigniew (2012). *Strategic Vision. America and the Crisis of Global Power* (New York: Basic Books).

Bush, George H. W. (1990). [Ústní sdělení] 11. 9. 1990 (Kongres Spojených států amerických).

Chase, Robert – Hill, Emily – Kennedy, Paul (1996). Pivotal States and U.S. Strategy. *Foreign Affairs* (<https://www.foreignaffairs.com/articles/algeria/1996-01-01/pivotal-states-and-us-strategy>, 12. 3. 2021).

Dalby, Simon (1996). The Environment as Geopolitical Threat: Reading Robert Kaplan's 'Coming Anarchy'. *Ecumene* 3 (4), s. 472 – 496.

Drezner, Daniel W. (2018). Reckoning with 'The Coming Anarchy'. *The Washington Post*. 1. 11. 2018 (<https://www.washingtonpost.com/outlook/2018/11/01/reckoning-with-coming-anarchy/>, 21. 3. 2021).

Dube, Siddharth (1992). US Foreign Policy after the Cold War. *Economic and Political Weekly* 27 (28), s. 1469 – 1470.

Duerr, Glen M. E. (2018). Huntington vs. Mearsheimer vs. Fukuyama: Which Post – Cold War Thesis is Most Accurate?. *E – International Relations*. 22. 4. 2018 (<https://www.e-ir.info/2018/04/22/huntington-vs-mearsheimer-vs-fukuyama-which-post-cold-war-thesis-is-most-accurate/>, 22. 3. 2021).

Eichler, Jan – Šedivý, Jiří (1995). Hlavní rysy mezinárodní situace po skončení studené války. *Ústav mezinárodních vztahů* 30 (2), s 16 – 22.

Fingar, Thomas (2017). American Foreign Policy in Transition. *Contemporary American Review* (https://fsi-live.s3.us-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/d-american_foreign_policy_in_transition_1-8-18.pdf, 22. 3. 2021).

Fukuyama, Francis (2002). *Konec dějin a poslední člověk* (Praha: Rybka Publishers).

Graebner, Norman A. (2002). Realism and Idealism. In: DeConde, Alexander – Burns, Richard Dean – Logevall, Fredrik, *Encyclopedia of American Foreign Policy* (New York: Gale Group), s. 311 – 328.

Haass, Richard N. (1997). Fatal Distraction: Bill Clinton's Foreign Policy. *Foreign Policy* 108, s. 112 – 123.

Hawthorn, Geoffrey (1999). Liberalism since the Cold War: an enemy to itself?. *British International Studies Association* (<https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext/14965940.pdf>, 28. 3. 2021).

Heilbroner, L. Robert (1988). Is America Falling Behind?. *American Heritage*. 8/9 1988 (<https://www.americanheritage.com/content/america-falling-behind-0>, 13. 3. 2021).

Henriksen, Thomas H. (2001). The Rise and Decline of Rogue States. *Journal of International Affairs* 54 (2), s. 349 – 373.

High, Brandon (2009). The Recent Historiography of American Neoconservatism. *The Historical Journal* 52 (2), s. 475 – 491.

Hixson, Walter R. (2005). The Tragedy of Great Power Politics. *Journals of Cold War Studies* 7 (3), s. 149 – 151.

Huntington, Samuel P. (2001). *Střet civilizací. Boj kultur a proměna světového řádu* (Praha: Rybka Publishers).

Ikenberry, John G. (2018). The end of liberal international order?. *International Affairs* 94 (1), s. 7 – 23.

Janssens, Ruud (2000). Detached idealism and endless debates: The foreign policy of the Clinton administration. *Atlantisch Perspectief* 24 (7/8), s. 4 – 9.

Kaplan, Robert D. (1994). The Coming Anarchy. *The Atlantic* (<https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1994/02/the-coming-anarchy/304670/>, 20. 3. 2021).

Khalilzad, Zalmay M. (1995). From Containment to Global Leadership?. *Rand Corporation*. 1995 (https://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR525.html, 27. 3. 2021), s. 1 – 41.

Kupchan, Charles A. (2003). Review of The Tragedy of Great Power Politics. *Council on Foreign Relations* (<https://web.archive.org/web/20130124014324/http://www.cfr.org/world/review-tragedy-great-power-politics/p6659>, 22. 3. 2021).

Kuzma, Lynn M. (2000). The Polls – Trends: Terrorism in the United States. *The Public Opinion Quarterly* 64 (1), s. 90 – 105.

Li, Erik (2018). The Rise and Fall of Soft Power. *Foreign Policy*. 20. 8. 2018 (<https://foreignpolicy.com/2018/08/20/the-rise-and-fall-of-soft-power/>, 16. 3. 2021).

Lugar, Richard G. (1994). American Foreign Policy in the Post – Cold War Period. *Presidential Studies Quarterly* 24 (1), s. 15 – 27.

Mann, James (2004). *The Rise of Vulcans: The History of Bush's War Cabinet* (New York: Viking).

Mearsheimer, John J. (2001). *The tragedy of Great Power politics* (New York: W. W. Norton & Company).

Melanson, Richard A. (2002). Post – Cold War Policy. In: DeConde, Alexander – Burns, Richard Dean – Logevall, Fredrik eds., *Encyclopedia of American Foreign Policy* (New York: Gale Group), s. 153 – 168.

Merriam – Webster (2021). *Conservatism* (<https://www.merriam-webster.com/dictionary/conservatism?src=search-dict-hed>, 22. 2. 2021).

McGlinchey, Stephen (2009). Neoconservatism and American Foreign Policy. *E – International Relations*. 1. 6. 2009 (<https://www.e-ir.info/2009/06/01/neo-conservatism-and-american-foreign-policy/>, 9. 2. 2021).

National Security Archive (2008). Prevente the Reemergence of a New Rival (<https://nsarchive2.gwu.edu/nukevault/ebb245/>, 12. 3. 2021).

Nau, Henry R. (2001). Why ‚The Rise and Fall of Great Powers‘ Was Wrong. *Review of International Studies* 27 (4), s. 579 – 592.

Ngwa, Neba Ridley (2017). The Rise and Decline of Humanitarian Intervention and Responsibility to Protect. *Journal of International Social Research* 10 (49, s. 121 – 128.

Nye, Joseph S. (2004). Soft Power: The Means to Success in Worlds Politics. *Foreign Affairs* (<https://www.foreignaffairs.com/reviews/capsule-review/2004-05-01/soft-power-means-success-world-politics>, 16. 3. 2021).

Podiotis, Panagiotis (2020). A Critical Review of „The Clash of Civilizations?“ by Samuel Huntington. *Religion in International Politics* (https://www.researchgate.net/publication/344516348_A_Critical_Review_of_The_Clash_of_Civilizations_by_Samuel_Huntington, 16. 3. 2021).

Ripley, Randall R. – Lindsay, James M. (1997). *U.S. Foreign Policy After the Cold War* (Pittsburgh: University of Pittsburgh Press).

Rosenau, James N. (1998). Powerful Tendencies, Enduring Tensions and Glaring Contradictions: The United Nations in a Turbulent World. In: Paolini A.J. – Jarvis A.P. – Reus-Smit C. eds., *Between Sovereignty and Global Governance* (London: Palgrave Macmillan).

Schwenninger, Sherle R. (1999). World Order Lost: American Foreign Policy in the Post-Cold War World. *World Policy Journal* 16 (2), s. 42 – 71.

Tyler, Patrick E. (1992). U.S. Strategy Plan Calls for Insuring No Rivals Develop. *The New York Times*. 8. 3. 1992 (<https://www.nytimes.com/1992/03/08/world/us-strategy-plan-calls-for-insuring-no-rivals-develop.html>, 25. 3. 2021).

U.S. Department of State (1991). *Dissolution of the USSR and the Establishment of Independent Republics* (<https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/pcw/108229.htm>, 13. 3. 2021).

Waisová, Šárka (2009). *Úvod do studia mezinárodních vztahů* (Praha: Aleš Čeněk).

Walt, Stephen (1998). One World, Many Theories. *Foreign Policy* Special edition (110), s. 29 – 32, 34 – 46.

Wohlforth, William C. (1994 – 1995). Realism and the End of Cold War. *International Security* 19 (3), s. 91 – 129.

Wright, Quincy (1952). Realism and Idealism in International Politics. *World Politics* 5 (1), s. 116 – 128.

Zarifian, Julien (2015). U.S. Foreign Policy in the 1990s and 2000s, and the Case of the South Caucasus (Armenia, Azerbaijan, Georgia). *European journal of American Studies* (<https://journals.openedition.org/ejas/11135#quotation>, 30. 3. 2021).

Resumé

The aim of this Bachelor's thesis is to find out which ideological theories in the debate on the future of the United States in the post – Cold war era defined US foreign policy. I will place the debate in the period from 1989 to 2001. On that account, I will focus on the theory of realism, liberalism and neoconservatism and the lead authors involved in this debate. All of them had different views on what the US should do about their new place in the newly created international system.

Authors I have chosen are Paul Kennedy with his book *The Rise and Fall of Great Powers*, Francis Fukuyama and his *The End of History and the Last Man*, Samuel Huntington and his *The Clash of Civilizations*, Joseph Nye and his theory about soft power, Robert Kaplan with his *Coming anarchy* and lastly John Mearsheimer with his *The Tragedy of Great Power Politics*. Every one of these authors had ideas about how the US will look like after the Cold war and what the US should do with their power. Even though I have focused on this time period specifically the debate about the role of the US in the international system continues to this day.